

O malování ikon

Znovu a znovu a opět, moji drazí, s vámi pobe-
sedují: vám je líbo v Kristu poslouchat a mně
není líno vykládat.

Z božího dopuštění rozmnožili se v naší ruské
zemi izografové ohavné malby ikon. A malují
nejen pro nižší hodnosti, ale i nejvyšší vrchnosti
jsou jim nakloněny, a všichni kráčejí k propasti
zhouby, držíce se druh druhá, jakož psáno jest:
vodí-li slepec slepce, oba spadnou do jámy,
protože bloudí v noci nevědění; ale kdo chodí
ve dne, neklopýtne, protože vidí světlo tohoto
světa. To znamená: osvětlený světlem rozumu
obežrele prohlédá kouzla a pikle kacfů a jemně
chápe všechny novoty a nezabředá v radách, jež
smýšlejí hříšníci. Věc je vážná: malují obraz
spasitele Emmanuela s tváří odulou, ústa
rudá, vlasy kučeravé, ruce a svaly tlusté, prsty
hrubé, a zrovna tak na nohou tlustá stěhna,
a celý je jako Němec zpodoben, tlustý a břichatý,
jen šavle mu po boku chybí. A to vše je malová-
no podle tělesného zámyslu, protože sami kacfí
si zamilovali tělesnou tloušťku a všechno obrátili

vzhůru nohama. A zatím Kristus, Bůh náš, má tělesnou schránku jemnou, jak nás učí bohoslovci. Přečti si v Margaritě výklad Zlatoústého na den Narození Panny Marie. To je docela jinačí, než jak si ho nyní představují kacíři. A to všecko vymyslel ten ohař Nikon, náš nepřítel, že prý se mají malovat jako živí, všecko řídí po francském, to jest po německém způsobu. Vždyť Němci i na obraze zvěstování malují Bohorodičku těhotnou, život jí visí až na klín, jako by se Kristus v okamžení octl dospělý v jejím lůně. I u nás v Moskvě je napsáno v knize Žezle doslovně o té věci: v početí Kristus se nalézal jako dospělý člověk, jak se má narodit. A na jiném místě: jako člověk třicetiletý. Jen považte, dobří lidé, že by se člověk narodil se zuby a vousatý! Odvolávám se na vás na všechny, ať Petr nebo Pavel: kdopak to jakživ viděl? Vytiskli to hůř než ti Frankové, nepřátelé boží. Ale my, pravověrní, vyznáváme tak, jak nás učí svatí, Jan z Damašku a ostatní; v údech, to jest v člancích, se Kristus, Bůh náš, v početí nalézal dokonale, ale jeho přsvatě tělo se dovršovalo podle devítiměsíčního obyčeje. A narodilo se dítětko, a ne dospělý muž jakoby třicetiletý.

Tak tedy začali ikonníci Krista při narození malovat s vousy, a odvolávají se na onu knihu: tak prý je to u nich v pořádku. A Bohorodičku břichatou při zvěstování, jako ti nevěrci Frankové. A Krista na kříži nafouklého: je chudáček tlustoučký a nohy má jako sloupky. Och, och, ubohá Rusi, cože se ti zachytlo německých způsobů a obyčejů! I divotvorci Mikulášovi dali německé jméno Nikolaj. U Němců byl

Němec Nikolaj, za apoštolů byl kacíř Nikolaj, ale mezi svatými žádný Nikolaj není. To teprve oni zavedli. Mikuláš divotvorce to snášá a my jsme bezmocní: kdyby aspoň tomu jednomu ohařovi hlavu zakroutil hubou zpátky, ať si tak běhá po Moskvě! Ale co dělat? Kristus jim na čas posečkal, jako píše apoštol Juda: Když Pán vysvobodil lid ze země Egyptské, potom ty, kteříž nevěřící byli, zatratil. A ty anděly, kteříž neostříhali svého knížectví a opustili příbytek svůj, k soudu velikého toho dne vazbou věčnou pod mráкотou schoval. Hled, posluchači, jak s nimi Bůh má strpení jako s dáblý až do soudného dne. Tehdy bude o nich rozhodnuto, a nyní ať si pohrají spolu s dáblý nad Kristem, i nad Mikulášem a nade všemi svatými i s Bohorodičkou, světlem naším, i nad námi ubožáky, jako čerti nad popy — ať si vyvádějí. Jan Zlatoústý byl lepší než my, a když přišel čas, odklídili ho stejně jako nás. Nebo metropolita Filip v Moskvě, a mnoho jiných případů. Jakmile se však někdo rozhodl Bohu sloužit, nesmí po svém klidu toužit. Přisluší mu položit svou duši nejen za držení svatých knih, ale i za světskou pravdu, jako Zlatoústý za vdovu a Theognostův sad a v Moskvě Filip za opričinů. A což teprve za církevní rozvrat — žádný pravoslavný nerozmýšlej a jdi do ohně: Bůh ti požehná a naše požehnaní buď s tebou navěky! Není proč chodit k Peršanům hledat ohnivě pece: Bůh nám dal doma Babilón, v Borovsku je pec chaldejská, kde jsou mučení svatí mládenci, kteří se spodobili cherubínům, vysílajíce třísvatou píseň. A opravdu dobře se tak

stalo. Je to krásnější než Nabuchodonozorův dům, zámky a paláce ozdobené zlatými střechami, ohrady a zdi obložené zlatem, cesty dlážděné drahokamy, je tam nasázeno rozličných ovocných stromů, ptáci zpívají, v sadech skotačí zvířata, lilie a byliny rozkvétají a vánek roznášá jejich libou vůni. A Nabuchodonozor se nadul pýchou a mluvil k Hospodinu nebeskému: Ty kraluješ na nebesích, a já jsem ti podoben zde na zemi. A když Bůh viděl jeho nezkrotnou pýchu, přetvořil Nabuchodonozora zpředu v tele a vzadu ve lva, a chodil tak Nabuchodonozor v doubravě s hovady sedm let a požíral trávu, dokud se nedal na pokání. Tak Hospodin hrdě zkrocuje, ale skromným dává požehnaní. Pomněte, všichni pravověrní, jak tři mládenci pro své utrpení v celém podnebesí jsou velebeni, a Nabuchodonozor poníženi! Ten případ má být vzorem všem, kteří hledají spasení. Neklanějí se ani ty, služebníku boží, závadným obrazům, malovaným podle německého podání, jako tři mládenci v Babilóně zlatému tělu, postavenému na poli Deire. Bylo to tlusté a veliké tělo, jako ty dnešní obrazy, malované na německý způsob. Ale i jinak je na těch ikonách mnoho změn: rozčísnuté vlasy, roucha na jiný způsob a složení prstů — podle Malaxy místo Kristova znamení. Líbej zhoubného Malaxu! Víš-li, co pravím? I ruku malují zpotvořenou. Ale hled, nelíbej jí: je to pečeť Antikristova. Plivni na ni, sice ti utkví špatná myšlenka. Jestliže nebude někde řádně namalovaný obraz, klanějí se k nebi, na východ, ale takovým obrazům se neklanějí. Pak pokoj i požehnaní vám od nás.

Já, hříšný protopop Avvakum, s otci a s bratřími v Kristu Ježíši, vám drahým, každému věrnému mnohokrát k zemi se klaním. Modlete se za nás, jako my za vás jsme povinni. Bohu našemu chvála ve všem. Amen. (Z *Knihy kázání*)

O učenosti

Nebo psáno jest: Zahladím moudrost moudrých a opatrnost opatrných zavrhu. Kde jest moudrý, kde zákoník a kde chytrák tohoto světa? Zdalíž Bůh neobrátil moudrosti tohoto světa v bláznovství? Neboť když v moudrosti boží svět nepoznal moudrost Boha, zalíbilo se Bohu skrze bláznovské kázání spasit věřící.

Úvaha: Vědátoři, astrologové a hvězdoppravci poznali Boha vnější chytrostí; neuctívali a neoslavovali ho jako Boha, ale usilovali připodobnit se Bohu svým rozumováním. Začali se svým mudrováním, jako už první šejdíř Nimrod a po něm násilník a cizoložník Zeus a piják Hermés a svůdnice Artemis, jak o tom svědčí Chronograf a všechny kroniky. Po nich pak přišli Platón a Pýthágorás, Aristotelés a Diogenés, Hippokratés a Galénos — ti všichni byli moudří a přišli do pekla. Svým rozumem dosáhli se Satanem nebeských výšin, vyznali se v pohybu hvězd a pozorovali běh a otáčení nebeského kruhu. Z toho pak hádali o lidském životě a co koho čeká, zda bude zmar nebo hojnost. A touto svou moudrostí se připodobňovali Bohu v domnění, že všecko znají. Jako kdysi dávno řekl ďábel: Vyvyšším stolec svůj na nebesích a budu rovný Nejvyššímu, tak i tito říkají: My rozumí-